

36

KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI 3. CİLT

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

36.
KAZI SONUÇLARI
TOPLANTISI
3. CİLT

02-06 HAZİRAN 2014
GAZİANTEP

T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı Yayın No: 3446-3
Kùltür Varlıkları ve Mùzeler Genel Mùdùrlùđù Yayın No: 167-3

YAYINA HAZIRLAYANLAR
Dr. Haydar DÖNMEZ

Kapak ve Uygulama
Yusuf KOŞAR

ISSN: 1017-7655

Kapak Fotoğrafı: *Erksin GÜLEÇ*
2013 Yılı Üçağızlı Mağara Kazısı

Not : Kazı raporları, dil ve yazım açısından Klâsik Filolog Dr. Haydar Dönmez tarafından denetlenmiştir. Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarları sorumludur.

İsmail Ayyùl Ofset Matbaacılık
San. Tic. Ltd. Őti., ANKARA-2014
Tel: 0312 310 59 95

YAYIN KURALLARI

Genel Müdürlüğümüzce her yıl düzenlenen “Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu’nda sunulan raporlar, bu yıl da kitap olarak basılacaktır. Gönderdiğiniz rapor metinlerinin aşağıda belirtilen kurallara uygun olarak gönderilmesi, kitabın zamanında basımı ve kaliteli bir yayın hazırlanması açısından önem taşımaktadır. Bildirilerin yazımında kitaptaki sayfa düzeni esas alınarak;

- * Yazıların A4 kağıda, 13.5x19 cm.lik bir alan içinde 10 punto ile, satır aralığı 10 punto olacak şekilde, tirelemeye dikkat edilerek, Times New Roman fontu ile 10 sayfa yazılması,
- * Başlığın 14 puntoda bold ve satır aralığı 14 punto olacak şekilde yazılması,
- * Metinde ana başlıkların büyük harflerle ve italik, alt başlıkların ise küçük harflerle ve italik olarak yazılması,
- * Dipnotların metnin altında ve metin içinde numaraları belirtilerek, 8 puntoda satır aralığı 8 punto olacak şekilde yazılması,
- * Dipnot ve kaynakçada (bibliyografya) kitap ve dergi isimlerinin italik yazılması,
- * Çizim ve resim toplamının 15 adetten fazla olmaması, fotoğrafların CD’ye JPG veya TIFF olarak kaydedilip gönderilmesi, gönderilen resimlerin çözünürlüğünün en az 300 pixel/inch olması,
- * Çizimlere (Çizim:.....), resimlere (Resim:.....), haritalara (Harita:.....) olarak alt yazı yazılması ve kesinlikle levha sisteminin kullanılmaması,
- * Bildirilere, bütün yazarların mutlaka isim, unvan ve yazışma adresinin yazılması,
- * Metin çıktısı ile birlikte metnin mutlaka CD’ye yüklenerek gönderilmesi gerekmektedir, CD’deki metin ile metnin çıktısı uyumlu değildir. Aksi takdirde CD deki metin esas alınacaktır.

Yayınlanacak bildiri sayısının artması, kitapların zamanında basımını güçleştirdiğinden, bildirilerinizin sempozyum sırasında teslim edilmesi ya da en geç 1 Ağustos tarihine kadar, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Yayınlar Şubesi Müdürlüğü, 2. TBMM Ulus/ANKARA adresine gönderilmesi gerekmektedir.

Yayın kurallarına uymayan ve geç gönderilen bildiriler kesinlikle yayınlanmayacaktır.

PUBLICATION INSTRUCTIONS

The papers presented in the International Symposium of Excavations, Surveys and Archaeometry will be published as before.

In order to complete a high-quality print in time, we kindly request you to send the paper texts in the format specified below:

1. Texts should be written in 10 pages on A4 paper, with Times New Roman and 10 type size within a space of 13.5x19 cm. Line spacing should be 10 points.
2. Heading should be written in bold with 14 typesize and with 14 points of line space. Main headings should be written with capitals, sub-headings with lower letters. Both types of headings should be written in italics.
3. Footnotes should be placed at the bottom of the pages, with their numbers indicated in the text. Footnote texts should be written with 8 type size and line space of 8 points.
4. Book and periodical titles in the footnotes and bibliography should be written in italics.
5. Total number of drawings and photos should not exceed 15. Photos should be either in JPG or TIFF format with at least 300 dpi solution and sent in a separate file.
6. Captions should be added to drawings (Drawing:), photos (Photo:) and maps (Map:). Plate system should not be used.
7. Authors must indicate their names, titles and contact information in their papers.
8. Digital text of the paper should be added to the print-out and both texts should be identical. Otherwise the digital version will be considered default.

As sudden accumulation of papers makes it difficult to complete printing in time, papers should either be submitted during the symposium or sent to the adress Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Yayınlar Şubesi Müdürlüğü, 2. TBMM Ulus/Ankara/TÜRKİYE until the 1st of August.

The papers that fail to comply with those instructions or that are sent after the deadline will not be published on no account.

İÇİNDEKİLER

Hüseyin Murat ÖZGEN Adramytteion (Ören) 2013 Kazı ve Onarım Çalışmaları	1
Mustafa ŞAHİN Myndos Kazısı - 2013	19
Hüseyin YURTTAŞ, Haldun ÖZKAN, Zerrin KÖŞKLÜ Yusuf BİLEN, Muhammet Lütfü KINDİĞİLİ Kemah Kalesi Kazısı ve Yazma Eser Buluntuları	45
K. Levent ZOROĞLU, M. TEKOC AK, V. YILDIZ, M. ELİÜŞÜK Kelenderis 2013 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları.....	61
Tevfik Emre ŞERİFOĞLU, Gregory MCMAHON, Sharon R. STEADMAN Orta Anadolu Platosu'ndaki Çadır Höyük'te 2013 Sezonu.....	85
Enver SAĞIR, Gülçin İLGEZDİ BERTRAM, Aynur TALA AKAR, Sinan DURMUŞ, Jan-K. BERTRAM, Aslı ŞİRİN Çayyolu Höyük 2011-2013 Kazıları.....	99
Antonio LA MARCA Eski ve Yeni Görünümüyle Aiolis Kymesi Arkeolojik Siti	113
Gürcan POLAT, Yasemin POLAT, Kahraman YAĞIZ, Seçil ÜNEY, Rabia AKTAŞ, Deniz Ziya ARKAN, Aytekin ÜNEY, Aslı CUMALIOĞLU Evren AÇAR, Ertuğrul KIRAÇ Antandros 2013 Yılı Kazıları.....	135
Elif ÖZER Aizanoi Kazısı 2013 Yılı Çalışmaları	159
Wulf Raeck, Hakan I. Mert, Axel Filges Die Arbeiten in Priene im Jahre 2013.....	185
Sait BAŞARAN, Gülnur KURAP Ainos (Enez) 2013	207
Altan ÇİLİNGİROĞLU, Mehmet IŞIKLI 2013 Yılı Ayanis Kalesi Koruma Ve Onarım Çalışmaları.....	231
Sema DOĞAN, Ebru Fatma FINDIK, Vera BULGURLU Demre/Myra Aziz Nikolaos Kilisesi Kazı, Koruma ve Onarım Çalışmaları.....	245

Işık ADAK ADIBELLİ 2013 Kırşehir Kale Höyük Kazısı	257
Hatice PAMİR Antakya Hipodrom ve Çevresi Kazıları 2013	271
Michael HOFF, Rhys TOWNSEND, Birol CAN, Ece ERDOĞMUŞ The Antiochia ad Cragum Archaeological Research Project: 2013 Season	295
Asnu-Bilban YALÇIN Anadolu Kavağı, Yoros Kalesi 2013 Yılı Kazı Çalışmaları	307
A. Nejat BİLGİN, Gökhan COŞKUN, Figen ÇEVİRİCİ COŞKUN Zeynep BİLGİN, Bahadır DİKMEN, Birol AKALIN, Semra ÇIRAKOĞLU Fatma Çağım ÖZCAN, Asuman KURU, Zerrin ERDİNÇ Seyitömer Höyüğü 2013 Yılı Kazısı	323
Adnan DİLER, Bekir ÖZER, Mazlum ÇUR, Asil YAMAN Pedasa 2013	339
Şevket DÖNMEZ, Aslıhan YURTSEVER BEYAZIT Oluz Höyük Kazısı Yedinci Dönem (2013) Çalışmaları: Değerlendirmeler ve Sonuçlar	361
E. Emine NAZA-DÖNMEZ Amasya-Harşena Kalesi ve Kızlar Sarayı Kazısı 2013 Dönemi Çalışmaları	383
Ali BORAN, Yalçın KARACA, Mehmet MUTLU, Zekai ERDAL, Halil SÖZLÜ Mersin-Silifke Kalesi Kazısı 2013 Yılı Kazı Çalışması	393
Cevat BAŞARAN, Vedat KELEŞ, Hasan Ertuğ ERGÜRER Hasan KASAPOĞLU, Ersin ÇELİKBAŞ, Alper YILMAZ Büşra Elif KASAPOĞLU, Kasım OYARÇIN Parion 2013 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları	413
Musa KADIOĞLU 2012-2013 Teos Kazı Çalışmaları (3. - 4. Sezon)	437
Hayat ERKANAL, Ayşegül AYKURT, Kadir BÜYÜKULUSOY İrfan TUĞCU, Rıza TUNCEL, Vasıf ŞAHOĞLU Liman Tepe 2013 Yılı Kara ve Sualtı Kazıları	473

Mustafa ÖZER Edirne Yeni Saray (Saray-ı Cedîd- i Âmire) Kazısı 2013 Yılı Çalışmaları.....	495
Erdal Eser, Muhammet GÖRÜR Divriği Kalesi: 2013.....	525
Nurcan YAZICA METİN, Ü. Melda ERMiŞ, Akın TUNCER Demirköy Fatih Dökümhanesi Kazısı 2013 Yılı Çalışmaları.....	541
Eugenia EQUINI SCHNEIDER Elaiussa Sebaste: 2013 Excavation and Conservation Works	561
Marcello SPANU The 2012 and 2013 Excavation and Research Campaigns at lasos	575
Bilal SÖĞÜT Stratonikeia 2013 Yılı Çalışmaları.....	597
Sachihiro OMURA Kaman-Kalehöyük Kazıları 2013	623
Celal ŞİMŞEK 2013 Yılı Laodikeia Antik Kenti Kazı ve Restorasyon Çalışmaları.....	633
Vedat KELEŞ, B. Nuri KILAVUZ, Ersin ÇELİKBAŞ, Alper YILMAZ Hadrianoupolis 2013 Yılı Çalışmaları	661
Kimiyoshi MATSUMURA Büklükale Kazısı 2013.....	671
Şükrü ÖZÜDOĞRU 2013 Yılı Kibyra Çalışmaları	685
Elif TÜL TULUNAY Nif (Olympos) Dağı Araştırma ve Kazı Projesi: 2013 Yılı Kazısı.....	695

AİZANOİ KAZISI 2013 YILI ÇALIŞMALARI

Elif ÖZER*

Aizanoi kazısının 2013 yılı çalışmaları 10 Haziran- 6 Eylül 2013 tarihlerinde 65 kişilik bir ekiple yürütülmüş¹, kazı sezonu sonunda 20 adet envanterlik eser ve 214 adet etütlük eser Kütahya Müzesi'ne teslim edilmiştir. Yürütülen projeler: (1) dört alanda kazı çalışması: kuzey nekropoliste D9D ve D9E açmaları, H3A açması ve tiyatro kazısı; (2) restorasyon ve konservasyon çalışması: Tiyatro ön-restorasyon projesi ve küçük buluntuların konservasyon ve restorasyonu; (3) Penkalas -Kocaçay projesi; (4) Paleolitik malzeme çalışması; (5) epigrafik araştırma²; (6) devşirme ve yüzeyde tespit edilen eserlerin dokümantasyonu; (7) depo çalışması: eski kazı döneminden kalan malzemelerin veri tabanına aktarılması, nümizmatik çalışma; (8) Çavdarhisar Türk Dönem Sivil Mimarî Projesi ve Çavdar Figürleri dokümantasyonu; (9) kültürel miras

* Prof. Dr. Elif ÖZER, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Ed. Fak., Arkeoloji Bölümü, Kampüs-Denizli/ TÜRKİYE. e-mail: eozer@pau.edu.tr

- 1 Kazı süresince özveriyle çalışan tüm kazı ekibine, Bakanlık temsilcimiz Fethiye Müzesi'nden Uzman Arkeolog Yılmaz Yeşilyurt'a, Aizanoi kazısı ana sponsorumuz Anemon Hotels'e, Kütahya İl Özel İdaresi'ne, Macellum çalışmamızı destekleyen Halk Yatırım'a, Çavdarhisar Belediye Başkanı Sn. Halil Başer'e, 2013 kazısına değerli katkılarından ötürü Kültür ve Turizm Bakanlığı, DÖSİMM Müdürlüğü'ne, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne, Pamukkale Üniversitesi Rektörlüğü'ne ve Bilimsel Araştırmaları Projeleri Koordinasyon Birimi'ne, Türk Tarih Kurumu'na kazımızı destekledikleri için teşekkür ederiz.
- 2 Epigrafik araştırma ile bağlantılı olarak devşirme ve yüzeyde tespit edilen mimari eserlerin dokümantasyon çalışması Arkeolog Merve Taşez tarafından yürütülmüş ve Cereller, Kemaller ve Meydan Mahallesi'ndeki evlerde toplam 53 adet ve yüzeyde 5 adet olmak üzere toplam 58 adet mimari plastik blok tespit edilmiş ve envanteri tamamlanmıştır (A13.MP01-53). 15 adet mezar steli, 6 adet mezar steline ait plaster parçası, 1 adet mezar steli akıtma kanalı bloğu, 1 adet ambon, 6 adet sütun ve parçası, 7 adet sütun başlığı, 1 adet friz parçası, 1 adet triglif-metop parçası, 1 adet kapı söve bloğu, 1 adet düz mimari blok, 2 adet kapı lento bloğu, 1 adet anta bloğu, 1 adet mil taşı, 2 adet parapet bloğu, 1 adet plinthe, 3 adet sütun kaidesi, 1 adet altar, 1 adet yazıt fragmanı ve 1 adet toichobat olmak üzere toplam 53 adet mimari plâstik blok envanterlenmiştir. Aizanoi'da yüzeyde Kıranbayır Mevki'de 1 adet yazıtlı mezar steli (A13.Y.MP05), 1 adet phallos (A13.YMP.02), 1 adet üçgen alınlıklı lahit kapağı (A13.YMP03) ve 1 adet mezar steli sıvı sunu çanaklı bloğu (A13.YMP04) tespit edilmiştir. Bunların 12 adedi ise yazıtlıdır.

eğitim çalışması ve arkeojeofizik arařtırmadır³. Bunun dışında ren yeri gvenliđi⁴ ile kazı personeli ve işçilerin güvenlik ve iç koşulları üzerine çalışma gerçekleştirilmiştir. Tapınak ve *odeon*'da eskiyen teller değiştirilmiştir. Kazı alanında iç güvenliği kapsamında önlemler alınmıřtır⁵. Kütahya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tescil ve sit sınırlarının belirlenmesine yönelik olarak Kütahya Müzesi ve Kütahya Korumu Kurulu Müdür Vekili ile birlikte tespit çalışması gerekleřtirilmiřtir⁶. Kazı deposunun bulunduğu alana bir adet prefabrik konteynr alınarak kazı evi alanı genişletilmiştir. Son olarak yayın çalışmalarına ağıllık verilmiş, ayrıca ren yeri bilgilendirme tabelaları hazırlanmıştır.

Kuzey Nekropolis D9D Açması

Elif ÖZER*

Tarık TRKSEVER

Ufuk BUZ

Kuzey *Nekropoliste* 2012 yılında kazılan D9A ile D8A açmaları arasındaki bağlantıyı anlayabilmek için 5 x 5 m. ebadında D9D açmasında 1028.350

-
- 3 Bu alışma Arş. Gör. Melda Kkdemirci tarafından, İtalyan araştırma konseyi Consiglio Nazionale Delle Ricerche (CNR-Italy)'den Prof. Dr. Salvatore Piro ve Dr. Daniela Zamuner desteğiyle yrtlmştir. Kendilerine burada tekrar teşekkür ederiz.
 - 4 Aizanoi güvenlik kameraları 1. etap projesi tamamlanmıştır. Tapınak ve vresine 2 adet kamera, 2 adet klsik aksiyon kamera, kazı evi girişine 1 adet klsik aksiyon kamera, kazı evi bahçesine 2 adet klsik aksiyon kamera, eser deposu bahçesine ise 3 adet klsik aksiyon kamera takılmıştır. Faaliyette olan kamera sistemi tapınak alanındaki güvenlik kabininden yönetilmekte olup sürekli kayıt hlindedir.
 - 5 İç Güvenlik Firması tarafından Aizanoi kazısı çalışma alanları incelenerek, risk değerlendirmesi yapılmış ardından arkeolog, ğrenci, işçi ve kazıya katılan uzman akademisyen personele iç sağlığı ve güvenliği eğitimi verilmiş, sağlık taraması yapılmıştır.
 - 6 Meter Steunene kutsal alanı ve yamacında yer alan Kybele'ye ait olan kutsal mağara, Meter Steunene kutsal alanının devamında yer alan Karabulut Mevkii ve değermeni vresindeki nekropolis, Antik Dönem baraj bendi, Demiroluk yolu yakınındaki Kızıltepe Mevkii'ndeki Kızıltepe Nekropolisi, Kıranbayır Mevkii'ndeki Kıranbayır Nekropolisi, Yalakkaya Mevkii'ndeki Yalakkaya Nekropolisinin tescil ve sit sınırlarının belirlenmesine yönelik tespit çalışması 29.08.2013 tarihinde yerinde gerçekleştirilmiştir.
- * Arkeolog Tarık TRKSEVER, Aizanoi kazısı heyet yesi/TÜRKİYE. E-mail: tarikturkusever@hotmail.com;
Arkeolog Ufuk BUZ, Aizanoi kazısı heyet yesi/TÜRKİYE. e-mail: aizanoikazisi@gmail.com

m. kotta kazı başlatılmış ve 15.70 x 5 m. genişletilerek 1027.104 m. kotta tamamlanmıştır. 5 adet (A13.D9D.M01-05) inhumasyon gömülü Basit Toprak Mezar tespit edilmiştir (Çizim: 1, Resim: 1). Yatış biçimi dorsaldır (B01-B05). Mezarların üstü sadece toprakla örtülmüş, M01 numaralı mezarın etrafı ise moloz taşlarla çevrilerek Sandık Mezar formu oluşturulmuştur. Mezarlardan 2'sinde bireyin ağzında olmak üzere 3'ünde *kharona* verilen sikke tespit edilmiştir. M01 No.lu mezar zeminine İ.S. 1. yy. ortaları ile son çeyreği arasına tarihlendirdiğimiz *unguentarium*⁷ yerleştirilmiştir. Mezarın üst toprağında 3 adet (A13.D9D.M01.KB01-KB02), zeminde 11 adet demir çivi (A13.D9D.M01.KB01) bulunması ise bireyin ahşap bir sedye ya da sandukada gömüldüğünü gösterir. Mezarın en üst toprağında *unguentarium* ile aynı tarihlere yerleştirdiğimiz 3 adet pişmiş toprak *terra sigillata* kâse ve tabak ters konmuş hâlde *in situ* bulunmuştur (Resim: 2). Ters çevrilerek konulmaları ölüye ya da yeraltı dünyasına son sunu olarak yerleştirildiklerini akla getirir ama neden ters konuldukları hususu üzerine çalışmamız devam etmektedir. M03 No.lu mezarda, kemiklerin dağınık ve toplu hâlde tespit edildiği Birey 03'ün yüzünde pişmiş toprak mask (A13.D9D.M03.PT01) bulunmuştur (Resim: 3). Maskın alın ve sağ yanak ucunda ip deliği vardır. Mezarda ayrıca demir çiviler (A13.D9D.M03.KB01-02) bulunması ahşap bir sedyede defnedildiğine işaret eder.

Kuzey Nekropolis D9E Açması

Aizanoi Kuzey Nekropolis'i'nde, D9A açmasının 2.15 m. kuzeyinde, karelajda D9E olarak belirlenen 5 x 5 m. ölçülerindeki alanda 1028.994 m. kotta kazı başlatılmış ve 7.20 x 7 m. ebadına ulaşılarak 1027.874 m. kotta tamamlanmıştır (Çizim: 1). Kazıda 1028.074 m. kotta kremasyon gömülü, kuzeybatı-güneydoğu yönünde Düz Plâka Kapaklı Mezar (A13.D9E.M01) bulunmuştur. Mezar 74 cm. uzunluğunda, 47 cm. genişliğinde ve 3.5 cm. kalınlığında plâka kapak-

7 Envanter Numarası: A13.D9D.M01.PT04. En yakın örneği 2012 yılında Kuzey Nekropolis'te M05'te bulunmuştur (A12.D9A.PT11). Konteks malzemeyle birlikte, yayında Tip 1 grubunda değerlendirilmiş ve İ.S. 1. yy. ortaları ile son çeyreğine tarihlendirilmiştir. Bkz.: H. Korkmaz, U. Buz, "Aizanoi 2012 Kazı Sezonu Kuzey Nekropolis Unguentariumları", Aizanoi 1, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara, 2013, 59-78. , Tip, 1. Kat. 2, 61, Res. 2., Çiz. 1.

la örtülmüştür. Mezarda yoğun kül tabakası, yanmış odun kalıntıları ve 11 adet demir çivi tespit edilmiştir. Çivilerin (A13.D9E.M01.KB01) mezar içindeki konumlarına dikkat edildiğinde bir sedye ya da sandukaya ait oldukları aşikârdır. Mezarda Kuzey *Nekropolisin* şimdilik en erken verisi olan ve İ.Ö. 2. yy.a ait bronz sikke bulunmuştur (A13.D9E.M01.S01). Sikke Aizanoi'un bu dönemde bastığı Phrygia Epiktetos kentleri içinde geçerli olan "Savaşçı büstü/At" tipindedir (Resim: 4). D9E açmasının güney yönünde genişletilen alanının kuzeyinde 1029.094 m. kotta çeşitli formlarda seramik parçaları toplu hâlde bir arada tespit edilmiştir. Bunlar kâse, *unguentarium*, tabak, fincan, testi gibi kaplara ait parçalar olup hepsi kırıktır. Batıya doğru yayıldığı görülen seramik parçalarının tamamını kaplayan alan 2 m. uzunluğunda, 1.30 m. genişliğindedir. 2012 ile 2013 yıllarında çıkarılan mezarların yakınında ve aynı kotlarda bu alanın tespiti, buranın, gömüler için kapların kırılarak sunulduğu bir sunu alanı ya da mezar yemeği ardından kapların kırılarak bırakıldığı bir alan olduğunu düşündürür (Çizim:1). D9E açmasının genişletilen doğu bölümünde 1028.194 m. kotta dağınık durumda bir kafatası bulunmuş (Birey 01) ancak vücut kemiklerinin olmadığı tespit edilmiştir. Kafatasının D9E açmasının güneyinde ele geçirilen *unguentarium*larla (A13.D9E.PT04-06) aynı alan ve seviyede bulunan *unguentarium*lar bu bireye ait mezar hediyeleri ya da eşyalar olduğuna işaret eder. Açmadaki seviye indirme çalışmasında 1 adet pişirme kabı, 2 kâse, 1 kandil, 3 pişmiş toprak *unguentarium* (A13.D9E.PT01-PT07), küçük buluntular (A13.D9E.KB01-11) ve bir adet Caligula Dönemine (İ.S. 37-41) ait bronz sikke (A13.D9E.S01) bulunmuştur. *Unguentarium*lar (A13.D9E.PT04-06) İ.Ö. 1. yy. ortaları ile İ.S. 1. yy. ortaları arasına⁸, kandili ise İ.S. 1. yy. son çeyreği ile 2.yy. arasına tarihlendirdik⁹. Sonuç olarak burada yapılan çalışma ile en erken gömünün İ.Ö. 2. yy.da başladığı ve diğer verilere göre de alanda defin ile alakalı tüm işlemlerin en geç İ.S. 1. yy. ortalarına gittiği ortaya çıkarılmıştır.

8 Korkmaz-Buz 2013, 64-65, Tip 2, Tip 3, Kat. 14, 23, Resim 6-7.

9 D. M. Bailey, *A Catalogue of The Lamps in The British Museum III. Roman Provincial Lamps*, Londra, 1988, Pl.: 42/Q2017; J. W. Hayes, *Ancient Lamps in the Royal Ontario Museum I: Grek and Roman Clay Lamps*, Toronto, 1980, Pl.: 42/ No.: 353.

H3A Açması

Çavdarhisar İlçesi'nin batısındaki Eski Mezarlık'taki yuvarlak planlı mekânı ortaya çıkarmak ve işlevini anlamak için karelağda H3A olarak belirlenen ve 9 x 8 m. ebadındaki alanda kazı başlatılmıştır (Çizim: 2). Mekânın kuzeydoğu ve doğu blokları yöre halkının tarlalarına su taşımak için açtıkları su yolu nedeniyle tahrip edilmiştir. Mekânın kuzey ve doğu duvarları açıkta, batı ve güney duvarları toprak altındadır. Açmanın kuzeyinde su yolu için kazılan alan 1015.731 m., yapının üst seviyesi 1016.537 m., açmanın güneyinde bulunan dolgu toprağın üst seviyesi ise 1017.031 m.dir. 1016.537 m. kotta tamamen açığa çıkarılan mekân, yuvarlak planlıdır ve etrafı 19 adet düzleştirilmiş yekpare kireçtaşı blokla çevrilmiştir. Monolit bloklar düzensiz irili ufaklı moloz taşlarla oluşturulan temel üstündedir. Temel, mekânın kuzeydoğusunda ve doğusunda tahribat nedeniyle görülemezken, kuzey, güney ve batı bloklarının altında net şekilde izlenir. Yuvarlak planlı mekân kazısında elde edilen buluntular buranın mezar olarak tasarlandığını ortaya çıkarmıştır. Kazıda farklı kotlarda 5 mezar bulunmuştur. 1016.137 m. kotta, bir bireye (Birey 01) ait kafatası ve iskelet kemikleri dağınık durumda tespit edilmiştir. Bu alan A13.H3A.M01 (Mezar 01) olarak kayıt altına alınmıştır. 1016.027 m. kotta bir kafatası ve etrafında dağınık durumda vücut kemiklerine ait parçalar bulunmuştur (Birey 02). 1015.667 m. kotta yürütülen çalışmada bir birey (Birey 03) tespit edilmiş ve Mezar 03 olarak kayıt altına alınmıştır. Güneybatı-kuzeydoğu yönünde uzanan birey dorsal pozisyonda yatırılmış, el ve ayaklar düz uzatılmıştır. İskeletin ölçülebilen uzunluğu 1.68 m., genişliği ise 0.27 m.dir. 1015.309 m. kotta Pişmiş Toprak Plâka Kapaklı mezar tespit edilmiştir (A13.H3A.M04). Güneybatı-kuzeydoğu yönlü mezarın ölçülebilen uzunluğu 1.90 m, genişliği ise 0.48 m.dir. Mezarda yanmış kemik ve odun parçaları ile birlikte kül ve yanık izleri tespit edilmiştir (A13.H3A.B04). Mezar zemininde *unguentarium* (A13.H3A.M04.PT01) bulunmuştur. 1015.347 m. kotta yapılan çalışmada bir diğer Pişmiş Toprak Plâka Kapaklı, kremasyon mezarla (A13.H3A.M05) karşılaşılmıştır. Mezarın içi (A13.H3A.M05.PT01) ve dışında (A13.H3A.M05.PT02) *unguentarium* bulunmuştur. Sonuç olarak mekânda tespit edilen buluntulara bakıldığında, mezara en erken Hellenistik Dönemde hatta

*unguentarium*lara¹⁰ (Resim: 5) göre tarihlendirilirse İ.Ö. 3. yy.ın ilk çeyreğinde gömü başladığı ve yuvarlak planlı bu mekânın İ.Ö. 3. yy.a ait bir tümülüs olduğu ortaya çıkmaktadır. Gömüler önce *kremasyon*dur. Daha geç dönemlerde *inhumasyon* gömüye geçilmiştir. 2012 yılında başlanan *nekropolis* kazılarında ilk kez bu kadar erkene giden buluntular ve tümülüs mezar formuyla karşılaşmıştır. Bununla birlikte tümülüs mezar daha geç dönemlerde de alan mezarlık olarak kullanıldığı için çok tahrip edilmiş ve tümülüsün üst dolgu örtüsüne dair hiçbir iz kalmamıştır.

Tiyatro Kazısı

Mustafa ÇİMEN*

2013 sezonu çalışmasında, 2012 yılı çalışmasında *orkhestradan* kule vinç ile kaldırılan sahne yapısına ait blokların altında kalan taşların ve dolgu toprağın kaldırılması ayrıca *orkhestra* çapının belirlenmesi için kazı yapılması hedeflenmiş ve 9 alanda çalışma gerçekleştirilmiştir (Çizim: 3).

T1 ve T2 Açmaları, Orkhestra, Podyum, Batı Parados ve Batı Cavea (Resim: 6)

Orkhestranın kuzeyinde 10.80 x 8.40 m. ölçülerinde T1 açmasında, alan eğimli olduğu için *orkhestrada* 1010.585 m. kotta, açmanın kuzeyinde 1016.340 m. kotta kazı başlatılmıştır. Kuzey *caveaya* ait *krepis* blokları, 1 adet Severuslar Dönemine ait bronz sikke (A13.T.S02), 1 adet İ.S. 2. yy.a tarihlendirdiğimiz pişmiş toprak kandil¹¹ (A13.T.PT02), yüzeyde at nalı parçaları, farklı tipte demir çiviler ve yüzeyden dolgu toprağı ile sürüklenmiş farklı formlarda günlük kullanım seramik parçaları bulunmuştur. T1 açmasının batısında 13x9 m. öl-

10 Benzer *unguentarium*lar için bkz: E. Pemberton, "Ten Hellenistic Graves in Ancient Corinth", *Hesperia* 54, 1985, 271-307, Fig. 77-85., 54, 1985, 285, Fig. 80, no.2, 26; W. Rudolph, "Hellenistic Fine Ware Pottery and Lamps from above the House with the Idols at Mycenae" *BSA* 73, 1978, 213-233; 222, no. 51, 233.

* Y. Arkeolog Mustafa ÇİMEN, Aizanoi Kazısı heyet üyesi/TÜRKİYE. e-mail: mustafa-cimen@hotmail.com

11 Karşılaştırma örnekleri için bkz: Bailey 1988, Pl.: 90/ Q2858; Hayes 1980, Pl.: 42/ No.: 366

çüleriindeki T2 açmasında *orkhestrada* 1012.253 m. kotta, açmanın kuzeyinde 1015.740 m. kotta kazı başlatılmış, kuzey *caveaya* ait *krepis* blokları tespit edilmiştir. Açmanın güneydoğusunda, 1012.410 m. kotta farklı form ve boyutlarda 815 adet seramik parçası bulunmuştur. Depo ekibi tarafından yapılan incelemeye göre, seramiklerin birbirine ait parçalarının yok denecek kadar azdır. Bu nedenle söz konusu alan muhtemelen seramik çöplüğü olarak kullanılmıştır. *Orkhestradaki* ot temizliğinin ardından, yüzeydeki moloz taşlar kaldırılmış, ardından sahne yapısından düşen mimarî bloklar açığa çıkarılmıştır. Bu alanda 1600 adet kırık mimarî parça bulunmuş, envanteri bittikten sonra doğu *parados*daki mekâna tasnif edilmiş, üstleri muşamba ve çadır beziyle kapatılıp korumaya alınmıştır. Ayrıca bu mekândaki temizlikte 17.5x12.5 cm. ölçülerinde mermer bir heykele ait olan kol parçası (A13.T.H21) bulunarak depoya taşınmıştır. Sahne binası frizlerinde betimlenen hayvan figürleri¹² ile Eros figürüne ait 55 adet heykeltraşlık eserin envanteri yapıp (A13.T.H01-55), kazı deposuna yerleştirilmiş ve bazıları tümlenmiştir (Resim: 7). Batı *parados* ile batı *caveadan*, doğudaki giriş kapısına kadar olan alanda 170 adet mimarî blok ve *orkhestrada* üç adet de demir ok ucu tespit edilmiştir. Sahne yapısının orta ana giriş kapısında podyum kısmındaki dolgu toprağın kaldırılması ile iki adet *in situ* podyum kaidesi (A13.T.MP01-02) açığa çıkarılmıştır. Zeminde kırmızı kum ve taş katkılı harç kullanıldığı ve harcın üstünde gri ve beyaz renkli mermer plâkalar kullanıldığı tespit edilmiş, ayrıca mavi ve yeşil tessera parçalarının bulunması da zeminin bir kısmının mozaikle kaplandığını düşündürmüştür. Bu alanda 1 adet Geç Roma Dönemine tarihlenen bronz sikke (A13.T.S01), farklı tip ve boyutlarda çok sayıda demir çivi ele geçirilmiştir. Batı *paradosta*, yüzeydeki otların ve moloz taşların temizlenmesiyle *analemmaya* ait yıkılmış duvar blokları ve *parascaenae'*ya ait bloklar açığa çıkarılmıştır. Blokların birbiriyle bağlantısını sağlayan kurşun kenet parçaları ayrıca 1. *caveaya* ait oturma sıraları açığa çıkarılmış, bunun dışında bir adet cımbız ve tavan kasetine ait *medusa* başı (A13.T.H32) bulunmuştur (Resim: 8). Batı *caveada* 2012 sezonunda devrilen blokların kaldırılmasından sonra tespit edilen blokların altında kalan

12 *Orkhestranın* güneydoğusunda girland-*bukephalion* betimlemeli friz bloğuna ait boğa başı (*bukephalion*, A13.T.H47) tespit edilmiştir.

moloz taş ile dolgu toprak alınmış ve 10 adet *in situ* oturma sırası açığa çıkarılmış ayrıca bir *kerkides* sırasının olduğu tespit edilmiştir. Batı *caveanın* üzerinde, üst *caveadan* sürüklenerek aşağıya gelen 55 adet *krepis* bloğu tespit edilmiş, alt *caveaya* ait oturma sıraları ise kısmen sağlam korunmuştur. Batı *caveada* birinci oturma sırası ortaya çıkarılmış, parapet ve parapet tacı *in situ* bulunmuştur. Doğu *caveada* olduğu gibi buradaki blokların üstünde de kare formlu hatlı yuvaları vardır. Hayvan figürlerinin işlendiği frizlere ait parçalar ortaya çıkarılmış ayrıca temizlik çalışmasında bir adet bronz sikke (A13.T.S03) tespit edilmiş ancak kötü korunduğu için okunamamıştır.

T3 ve T4 Açmaları (Çizim: 4)

Doğu *cavea* sağlam olarak günümüze kadar ulaşmıştır. *Caveanın* batısında, tiyatronun *orkhestra* zeminine ulaşmak, zemin kotunu belirlemek, *orkhestrayı* sınırlayan doğu *caveaya* ait birinci oturma sırasını açığa çıkarmak ve *orkhestrayı* çevreleyen parapet duvarının yüksekliğini tespit için 1012.253 m. kotta ve 10 x 7 m. ölçülerinde T3 açmasında kazı başlatılmıştır. Yüzeydeki moloz taşların kaldırılmasının ardından sahne binası doğu duvarına ait yivsiz sütun gövdesi, konsollu *geison* bloğu, *caveaya* ait *krepis* blokları açığa çıkarılmıştır. Yüzeyde iki adet demir halka (A13.T.KB97, A13.T.KB103), üç adet demir at nalı parçası (A13.T.KB98) ve raptiye tipi çiviler bulunmuştur. Sahne binasına ait bloklar tespit edilmiş ve *orkhestrayı* çevreleyen parapet duvarının duvar taşıyla beraber yüksekliğinin 130 cm. olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Ayrıca 11 x 7.5 cm. ölçülerinde, malzemesi beyaz mermer olan, bir el parçası (A13.T.H43) tespit edilmiştir. Elinde asa gibi silindirik bir obje tutar. Bunun yanı sıra ayak kabısı ve üzerine düşen elbise kıvrımı net seçilen beyaz mermerden bir ayak (A13.T.H44) ve ayak başparmağı parçası (A13.T.H45), bir adet Geç Roma Dönemine ait bronz sikke (A13.T.S04) bulunmuştur.

Orkhestradaki kazıdan çıkarılan hafriyat toprağı Eti Bor Maden ve Seyitömer Linyit İşletmeleri'nden¹³ getirilen konveyörler ile sahne binasının güneyindeki 6 x 6 m. ölçülerindeki beton zeminin güneyinde biriktirilmiş, çalışmanın son

13 Burada bir kez daha Eti Bor Maden ve Seyitömer Linyit İşletmeleri'ne kazımızı destekledikleri için teşekkürlerimizi sunarız.

günlerinde atılan bu kazı toprağının temizlenmesi için 12x12 m. ölçülerinde T4 açması hazırlanmıştır. Hafriyat toprağının kaldırılmasından sonra yapılan seviye indirme çalışmasında olasılıkla İ.S. 2.yy.a ait Hermes tipinde *chalmysli* ve bir imparator ya da yöneticiye ait olduğunu düşündüğümüz çıplak erkek heykeli (A13.T.H46) bulunmuştur (Resim: 9)¹⁴. Alandaki çalışma, *stadium* sahne binası tarafından düşen 61 adet kireçtaşı bloğun mobil vinç ile tiyatronun güneybatısında oluşturulan tasnif alanına kaldırılması ile devam etmiştir. Blokların üzerindeki kenet yuvalarında sağlam kalmış demir parçaları vardır.

Tiyatro Ön-Restorasyon Çalışması

Murat TAŞKIRAN*

Deniz AKALIN

Tiyatro sahne binası ait ön-restorasyon çalışmalarına, 2012 sezonunda tiyatronun güneydoğusunda hazırlanan tasnif alanının temizliğiyle başlanmış ardından tespit edilen blokların çizim çalışmasına geçilmiştir. Hem tiyatro sahne binası bloklarına ait bir tasnif alanı yaratmak hem çizimi yapılamayan blokların rölöve alımını kolaylaştırmak için belli aralıklarla mobil vinçle çalışılmıştır. 2012 yılında tasnif edilen bloklardan tiyatro sahne binası 1. katına ait olanlar kendi aralarında gruplandırılarak ayrı ayrı alanlara yerleştirilmiştir. Çizim ekibinin yönlendirmesiyle, 1. kata ait olduğu tespit edilen sütun tamburu, korniş, arşitrav, tavan kaseti, friz bloğu ve sütun başlığı tasnif alanında yeniden karelajlanarak; 1. kat için yeni tasnif alanına taşınmıştır. Bloklar kendi aralarında gruplandırılarak yapılan tasnifin ardından sahne binası 1. kat ön-restitüsyon çalışmasına başlanmıştır (Çizim: 5, Resim: 10). Çalışmada, daha önce doktora tezi yapan Mimar C. Rohn'un tezi¹⁵ mihenk taşı olmuştur. Tezde öngörülen restitüsyonu dikkate alarak bloklar değerlendirilmiş ve bu

14 uz: 122 cm., gen: 59 cm., kal: 37 cm.

* Arş. Gör. Murat TAŞKIRAN, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, Kampüs, Denizli/TÜRKİYE. e-mail: mtaskiran@pau.edu.tr
Mimar Ayni Deniz AKALIN, Aizanoi kazısı heyet üyesi//TÜRKİYE. e-mail: adenissa@hotmail.com

15 C. Rohn, "Der Theater-Stadion-Komplex von Aizanoi", (Von der Fakultät Architektur, Bauingenieurwesen und Stadtplanung der Brandenburgischen Technischen Universität Cottbus zur Erlangung des akademischen Grades eines Doktor - Ingenieur genehmigte Dissertation), Berlin, 2008.

çalışmanın sonucunda 1. kata ait *İon* düzeninde yapılan sütun tamburların tümlemesi hem yeni tasnif alanında hem autocad programında çizilerek hazırlanmıştır. Rölöve çizimleri ve arazi analiz çalışmasına göre 12 adet sütunun tümlenebileceği öngörülmektedir. Sütun tamburları mobil vinçle yeni tasnif alanına taşınmıştır. Ayrıca sahne binasına ait üst mimarî elemanları değerlendirilmiş ve Rohn'un tezindeki çizimlerle karşılaştırarak blokların ait olduğu kat tespiti yapılmış, ardından 1. katta bulunanlar gruplandırılarak yeni tasnif alanına kaldırılmıştır. Sonuç olarak 1. kata ait 31 adet sütun tamburu, 19 adet sütun başlığı, 54 adet arşitrav, 22 adet tavan kaseti, 27 adet friz, 38 adet korniş bloğunun rölövesi alınarak çizimi yapılmış ve kataloğu bitirilmiştir.

Küçük Buluntu Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları

Talibe ÇELİK*

Hatice KORKMAZ*

Laboratuvarda *unguentarium*, kandil, kâse, testicik, figürin, tabak, tek kulplu fincan gibi pişmiş toprak ve metal eserlerin restorasyon ve konservasyonu yapılmıştır. Eserlerin işlem öncesi durumu fotoğraflanmış ve belgelenmiştir. Ardından cinsine göre tasniflenip, durumuna göre esere uygulanacak işlem belirlenmiştir. Uzun süre toprak altında kalan pişmiş toprak eserlerde çeşitli kimyasal etkiler nedeniyle tuzlanma ve sonraki süreçte kalker tabakası oluşmuş, bu da eserlerde kopma ve yüzeyinde dökülmelere neden olmuştur. Yüzeydeki tuzlanmayı temizlemek için pişmiş toprak eserler önce saf suda bekletilip tuzdan arındırılmış ve kalker tabakası yumuşatılmıştır. Ardından mekânîk yöntemler uygulanmış ve kalker tabakası temizlenmiştir. Kırık parçalar hâlinde ele geçirilen pişmiş toprak eserler ise kâğıt bant, kum havuzu veya seramik tutamakları ile desteklenerek geri dönüşümlü yapııştırıcılar ile birleştirilmiş, eksik parçaları alçı ile tümlenerek esere form özellikleri yeniden kazandırılmıştır. Bu eserlerin kulp, tutamak ve bezemeli bölümlerinin eksik parçalarını bire bir tümlemek amacıyla eserin yapısına zarar vermeyen ve ka-

* Restoratör Talibe ÇELİK, Aizanoi kazısı heyet üyesi/TÜRKİYE. e-mail: talibecelik@windowslive.com

Y. Arkeolog Hatice KORKMAZ, Aizanoi kazısı heyet üyesi/TÜRKİYE. e-mail: aizanoikazisi@gmail.com

lını bırakmayan özel kalıp alma malzemeleri (Alginate, Dubligate) kullanılarak özgün yapıya uygun tümlene yapılmıştır. Eserlerin tümlenen kısımları su bazlı akrilik boya ile eserin rengine uygun ama genelde bir, iki ton açık ya da koyu olmasına dikkat edilerek boyanmıştır. Renklerde bir, iki ton açık ya da koyu olmasını tercih nedenimiz; müdahale edildiğini göstermek ama rengine yakın renklerle de estetik görünümünü bozmamaktır.

Metal eserler fırça, bisturi, dişçi motoru gibi âletler yardımıyla üzerindeki toprak ve pulcuk şeklinde kendini kolayca bırakabilecek korozyon tabakasından fiziksel olarak arındırılmış, alkol veya saf su ile temizlenmiştir. Kırılan parçalar ise geri dönüşümlü yapıştırıcılar ile birleştirilmiş ve konservasyonu tamamlanmıştır. Depolama koşulları için plâstik zipli poşetler kullanılmış ve içlerine nemin yoğunlaşmasını engellemek için silika jel konulmuştur. Sonuç olarak 2012 sezonunda bulunan 38 adet pişmiş toprak ve 31 adet metal etütlük eser, 2013 sezonunda bulunan 26 adet pişmiş toprak ve 20 adet metal küçük buluntu envanterlik eser ve 2 adet pişmiş toprak etütlük eser olmak üzere toplam 141 adet pişmiş toprak ve metal eserin restorasyon ve konservasyonu tamamlanmıştır.

Penkalas/Kocaçay Projesi

O. Emre KÖSE*
Doğan PEÇEN

"Aizanoi Penkalas/Kocaçay Projesi", ilk kez 2012 sezonunda nehir kıyısındaki blokların belgeleme ve ölçüm çalışmaları ile başlanan, 2013 sezonunda DSİ'nin yardımı ile şekillenen ve gelecek 2 yıl içinde tamamlanması hedeflenen bir projedir¹⁶. 2 köprü arasında *Penkalas/Kocaçay* yatağı içindeki dolgu topraktan ve Çayın içinden blokların bir kısmı kaldırılmış ve 85 adet mimarî

* Uzman Osman Emre KÖSE, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Ed. Fak. Arkeoloji Bölümü, Kampüs, Denizli/TÜRKİYE. e-mail: okose@pau.edu.tr
Arkeolog Doğan PEÇEN, Aizanoi kazısı heyet üyesi/TÜRKİYE. e-mail: aizanoikazisi@gmail.com

16 Çalışma, DSİ'nin araçları gönderme zamanına göre ayarlanarak, 17 Temmuz-19 Temmuz'da 3 gün ve 22 Temmuz'da 1 gün, 14 Ağustos 16 Ağustos'ta 3 gün, 19 Ağustos-6 Eylül'de 17 gün olmak üzere toplam 24 gün aralıklarla sürdürülmüştür. Burada çalışmamızı destekleyen tüm DSİ personeline ve Kütahya İl Özel İdaresi tarafından temin edilen mobil vinç için Kütahya Özel İdaresi Genel Sekreteri'ne teşekkür ederiz.

blok ve parçasının envanteri tamamlanmıştır¹⁷. Yazıtlı bloklar, heykeller ve mezar taşlarının mobil vinç ile ulaşılabilir olanları kaldırılmış ve kazı deposuna taşınmıştır. Çayın koruma duvarına ait bloklar ile diğer mimarî bloklar için ortadaki dolgu toprak alınmamış ve bir tasnif alanı yaratılmıştır. Ortadaki dolgu toprak 2014 kazı sezonunda kaldırılacaktır. Ortadaki dolgu toprağın doğu ve batısındaki dolgu toprak ise kaldırılmış ve her iki yanından çayın akabileceği iki adet kanal geçici olarak DSİ yardımıyla hazırlanmıştır. Çayın kıyısındaki ve içindeki çalılar temizlenmiştir. Tasnif alanı ve çayın iki yanına takozlar üstüne yerleştirilen çoğu Penkalas'ın koruma duvarlarına ait bloklar ve devşirme malzeme olarak kullanılmış blokların etrafı tel örgüyle çevrilmiş ve uyarı tabelaları yerleştirilmiştir. Son olarak DSİ yardımıyla Çay suyunun debi ayarlanarak kontrollü akışı başlatılmış, Kütahya Müzesi görevlilerine ve Aizanoi'daki güvenlik görevlisine 401 adet mimarî plâstik ve bloğun fotoğrafı katalog listesi, tasnif alanı krokisiyle teslimi ardından Penkalas/Kocaçay projesi 2014 sezonunda devam etmek üzere sonlandırılmıştır.

*Çavdarhisar Türk Dönem Sivil Mimarî Projesi ve Çavdar Figürleri
Dokümantasyonu*

Kasım İNCE*
Mustafa BEYAZIT
Mustafa EKMEKÇİ

2013 sezonunda¹⁸, çalışmalar iki grup şeklinde yürütülmüştür. İlk grup evlerin tespit ve plân/kroki çizimini tamamlamış, ikinci grup arazide elde

17 4 adet heykel, 1 adet heykel kaidesi, 19 adet mezar taşı, 5 adet akıtma kanallı sunu çukuru, 13 adet dor sütunu ve 5 adet sütun parçası, 6 adet sütun başlığı, 2 adet kerkides, 3 adet sunak, 5 adet arşitrav, 135 adet koruma duvarına ait blok, 23 adet parapet bloğu, 1 adet konsol, 1 adet podyum kaidesi, 3 adet duvar kaidesi, 20 adet krepis, 8 adet korniş bloğu, 1 adet toichobat, 1 adet köprü ayağı, 1 adet anta, 5 adet anta kaidesi, 1 adet friz, 1 adet plaster başlık, 2 adet stylobat bloğu bulunmuştur.

* Prof. Dr. Kasım İNCE, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Ed. Fak. Sanat Tarihi Bölümü, Kampüs, Denizli/TÜRKİYE. e-mail: kince@pau.edu.tr

Yrd. Doç. Dr. Mustafa BEYAZIT, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Ed. Fak. Sanat Tarihi Bölümü, Kampüs, Denizli/TÜRKİYE. e-mail: hacivaz@gmail.com

Arş. Gör. Mustafa EKMEKÇİ, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Ed. Fak. Sanat Tarihi Bölümü, Kampüs, Denizli/TÜRKİYE. e-mail: mekmekci@pau.edu.tr

18 2012 yılında Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimine "Aizanoi Ören Yeri Türk Dönemi Sivil Mimarisi" adlı proje sunulmuş ve kabul edilmiştir.

edilen veriler bilgisayar ortamına aktarmıştır. Çalışma sonucunda Çavdarhisar'daki dört mahallede, inşa edildikleri dönemden günümüze kadar özgün durumlarını koruyan ve kısmen küçük değişikliklerle günümüze gelebilen 25 adet ev tespit edilmiştir. Evlerin 12 tanesi iç sofalı, 12 tanesi dış sofalı ve 1 tanesi orta sofalı plân tipindedir. Evlerin tespitleri yapılırken, plân tiplerinin yanı sıra, evler içindeki süsleme unsurları da belirleyici özellik olarak ortaya çıkar. Bunlar arasında tavan ve dolap süslemeleri yer alır. Evlerin genellikle baş odalarında karşılaşılan tavan ve dolap süslemeleri ahşaptan yapılmış ve iki şekilde uygulanmıştır. Bölgede tespit edilen evlerin 19'unun tavanı çökertmeli tavan şeklinde, 3 tanesinin merkezine ise sadece madalyon veya yıldız motifi yerleştirilmiştir. Odalarda bulunan bir başka süslemeli unsur ise dolaplardır. Ahşap malzemedan yapılan dolaplarda genellikle "s" ve "c" kıvrımlarıyla oluşturulmuş bezemeler yer alır. Ayrıca bazı örneklerde ise stilize edilmiş hayvan ve meyve figürlerine rastlanmıştır. Bir diğer çalışma konumuz sivil mimarî öğesi olan fırınlardır. Fırınlara mahalle fırınları şeklinde ortak kullanıma hizmet eden yapılardır. Bölgedeki dört mahallede şu ana kadar tespit edilen fırın sayısı 5'tir. Fırınlara plân - kroki çizimleri yapılmış ve envanteri tamamlanmıştır. İnşa malzemesi ve tekniğine bakıldığında, sadece ihtiyaca cevap verecek şekilde sade ve basit bir düzende yapıldıkları anlaşılır. Zeminden yukarıya doğru sıralandığında iki kısımdan oluşmaktadır. Alt kısımda fırını ısıtmak için ateşlik bölümü vardır. Ateşliğin üstü ise taş veya tuğla malzeme ile ortasında daire biçiminde boşluk bırakacak şekilde kapatılarak, kubbeli pişirme bölümüne düz bir zemin oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Ateşlik ve pişirme bölümlerinin açıklıkları, genellikle her iki açıklığı dikey olarak saracak ve sınırlandıracak biçimde, tuğla malzeme ile niş şeklinde yapılmış ve bu niş genişliğinde dumanın çıkışı için baca ile sonlandırılmıştır. Bölgede sıkça karşılaşılan bir diğer sivil mimarî yapısı ambarlardır. Tamamen ahşap malzemedan yapılmış ve çivi kullanılmadan ahşaplar birbirine geçirilerek oluşturulmuş, tahıl saklamak için yapılmış özel yapılardır. Şimdiye kadar tespit edilen ambar sayısı 5'dir. Ambarların hepsinde zemin ile temasın olmamasına özen gösterilmiş ya yerden yüksek blok taşların üzerinde ya da basit duvarların üzerinde yer almaları sağlanmıştır. Özellikle ardıç ağacının

kullanıldığı ambarlar, dikdörtgen plânlıdır. Dikdörtgen mekâna girişi sağlayan kapının, kemer ayağına kadar yükseltilmiş bölmeler ile ambarlar oluşturulmuştur. Üstü alaturka kiremit kaplı beşik çatı ile örtülmüştür. Sivil mimarî örneklerinin yanında, 3 adet caminin tespiti de yapılmıştır. Camilerin plân-kroki çizimi yapılmış ve envanteri tamamlanmıştır.

Bir diğer çalışma alanı Zeus tapınağının *pronaos* duvarındaki kazıma resimleridir. Tapınağın *pronaos* kuzey dış duvarından başlamak suretiyle tüm figürler tespit edilmiş ve her figüre ayrı, ayrı envanter numarası verilerek fotoğraflanmış ve çizimi yapılmıştır. Alt sıradaki blok taşlarda toplam 64 figür, yazı, şekil, üst blok sırasında ise 85 figür, yazı ve şekil tespit edilmiş ve envanteri yapılmıştır.

Depo Çalışması

Salih Okan AKGÖNÜL*

Depo çalışmasında daha önceki kazı ekibi döneminden kalan 813 adet buluntu kasası ve 27 adet pişmiş toprak künk 2. kazı deposuna taşınarak raflara yerleştirilmiştir. Kuzey *Nekropolis* D9D, D9E açmaları, tiyatro T1-T2-T3-T4 açmaları, H3A açması, Penkalas (Kocaçay) Çayı, Kütahya Müzesi'nin yaptığı Yalakkaya Mevki mezar kurtarma kazısında bulunan, envanterlik-etütlük olarak ayrılan eserlerin temizliği, çizimi, fotoğraflanması ve tasnifi tamamlanmıştır. 2012 sezonunda Kuzey *Nekropolis* (D9A açması), tapınak alanı (L6A ve L6B açmaları), hamam palaestra kazısında ve Penkalas (Kocaçay) Çayı'nda bulunan seramik parçalarından 492 adedinin bilgisayar ortamında çizimi tamamlanmış ve 1936 adedinin, 2013 kazı sezonunda Kuzey *Nekropolis* ile tiyatro kazısında bulunan seramik parçalarından 854 adedinin ise Aizanoi veri tabanına girişi tamamlanmıştır. 2012 yılı kazısında bulunan ve etütlük olarak ayrılan 31 adet eser, restorasyon ve konservasyon çalışmasının ardından, envanterlik listesine alınmıştır. 2013 sezonunda 20 adet envanterlik, 212 adet etütlük eser tespit edilmiş ve 17.06.2013 tarihinde açılan kazı deposu 05.09.2013 tarihinde imzalanan tutanak ile kapatılmıştır.

* Arkeolog Salih Okan AKGÖNÜL, Aizanoi kazısı heyet üyesi/TÜRKİYE. e-mail: aizanoikazisi@gmail.com

2013 sezonunda toplam 20 adet bronz sikke, *nekropolis* ve tiyatro çalışmalarında ve bir kısmı yüzey buluntusu olarak ele geçirilmiştir. Sikkeler üzerinde yapılan çalışma 4 aşamada gerçekleştirilmiştir. Yoğun bir toprak ve korozyon tabakasıyla kaplı sikkeler üzerinde mekânîk temizlik yapılmış ve bu sayede 20 adedinin teşhis edilmiştir. Buna göre ele geçirilen sikkeleri şu şekilde sıralayabiliriz: 2 adet Hellenistik Dönem (1 Epiktetos (Aizanoi), 1 belirsiz), 7 adet Roma imparatorluk şehir (1 Aizanoi, 1 Hypaepa, 5 belirsiz darphane), 10 adet Roma imparatorluk, 1 adet Osmanlı (V. Sultan Mehmet Reşat). Ele geçirilen sikkeler arasındaki en erken tarihli olanlar, Aizanoi kentinin İ.Ö. 2. yüzyılda darp ettiği, Phrygia Epiktetos kentleri içinde geçerli olan, “savaşçı büstü/at” tipini taşıyan bronz sikkedir. Roma İmparatorluk Dönemi şehir sikkeleri içinde Aizanoi kentine ait olanı Caligula (İ.S. 37-41) Dönemine tarihlenmektedir.

Paleolitik Dönem Araştırması

Berkay DİNÇER**

O. Emre KÖSE

2012 yılında Kuzey Nekropolis yakınlarında Orta Paleolitik Döneme ait taş âletlerle karşılaşılması üzerine¹⁹, 2013 yılında Aizanoi antik kenti çevresindeki Paleolitik buluntuların sistematik şekilde belgelenmesiyle ilgili olarak çalışmalar başlatıldı. Bölge Penkalas (Bedir Çayı) tarafından yoğun olarak aşındırılmakta olduğu için, araştırma öncelikle topografik haritalar yardımıyla seçilen aşınmaya dirençli yüksek düzlüklerde yürünerek gerçekleştirildi. Toplamda

* Yrd. Doç. Dr. Hüseyin KÖKER/TÜRKİYE. e-mail: huseyinkoker@yahoo.com.tr

** Arş. Gör. Berkay DİNÇER, Ardahan Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Prehistorya Anabilim Dalı/TÜRKİYE. e-mail: berkaydincer@gmail.com;

Uzman Osman Emre KÖSE, Pamukkale Üniversitesi, Fen-Ed. Fak. Arkeoloji Bölümü, Kampüs, Denizli/TÜRKİYE. e-mail: okose@pau.edu.tr

19 B. Dinçer, A. U. Türkan, F. Erikan, “Aizanoi 2012 Yılı Paleolitik Buluntuları”, Aizanoi - 1, Özer, E. (ed.), Bilgin Kültür Yayınları, Ankara: 2-8.

tek bir GPS kaydında 47.5 km. mesafe yüründü. Aizanoi kenti çevresinde toplamda 12 adet Paleolitik buluntu yeri tespit edildi ve bunlara tespit edilme sırasına göre 001-012 arasında numaralar verildi. Paleolitik buluntu yerlerinin tamamı birincil ya da ikincil çakmaktaşı kaynaklarıyla yakın ilişkili olarak tespit edilmiştir. Bölgede tespit edilen en eski Paleolitik buluntu yeri Alt Paleolitik Döneme aittir. Bu buluntu yeri Meter Steunene kutsal alanının bulunduğu Karabulut Mevkii'nde yer almaktadır. Buradaki kalker kayalıkların üzerindeki düzlükte jeolojik olarak birincil durumdaki beyaz renkli çakmaktaşıları yoğun olarak işlenmiştir. Bu Alt Paleolitik buluntu topluluğunu temel olarak iri *Clacton* yongalar oluşturur. Bunlarla birlikte *Levallois* çekirdeklerle de karşılaşmıştır. 2013 araştırmalarında karşılaşılan diğer Paleolitik buluntular genel olarak Orta Paleolitik Döneme aittir. Bunlarda *Levallois* tekniğinin oldukça az oranlarda kullanımı ve yongaların ve düzeltili yonga âletlerin baskınlığı belirleyicidir. Özellikle vurgulanması gereken bir başka nokta da, çalışmalar sırasında oldukça küçük boyutlu (2-3 cm.), tek vurma düzlemlili çekirdeklerle karşılaşmış olmasıdır. Bu çekirdeklerin Epi-Paleolitik Döneme ait olması yüksek olasılıktır. Aizanoi antik kentinde Paleolitik araştırmanın ilk sonuçlarından en çarpıcı olanı, şüphesiz, bölgenin Paleolitik Dönemlerle ilgili olarak çok yüksek bir potansiyele sahip olduğunun ortaya konmuş olmasıdır.

Epigrafiik Araştırma

Mustafa Hamdi SAYAR*

Aizanoi 2012 yılı sezonunda 13 adet, 2013 sezonunda 26 adet olmak üzere 39 adet yazıt tespit edilmiştir. 2013 sezonunda bulunan yazıtların 10 adedi Çavdarhisar sivil mimarî çalışmasında evlerde devşirme malzeme olarak, 2 adedi kentte, 14 adedi ise Penkalas Çayı temizlik çalışmasında tespit edilmiştir. Bunlardan 2012 tiyatro kazısında bulunan ve tiyatro ekibi tarafından 3. yy.a tarihlendirilen anta bloğunda "*Sestillios Severus'un*" yazar. Tahıl ambarrında taşıyıcı eleman olarak kullanılan arşitrav bloğunda (A13.MP90.INC09) ise İmparator Commodus'a (İ.S. 180-192) ithaf edilmiş yapı yazıtı okunmakta

* Prof. Dr. Mustafa H. SAYAR, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Eskiçağ Tarihi Ana Bilim Dalı/TÜRKİYE. e-mail: mhsayar@istanbul.edu.tr

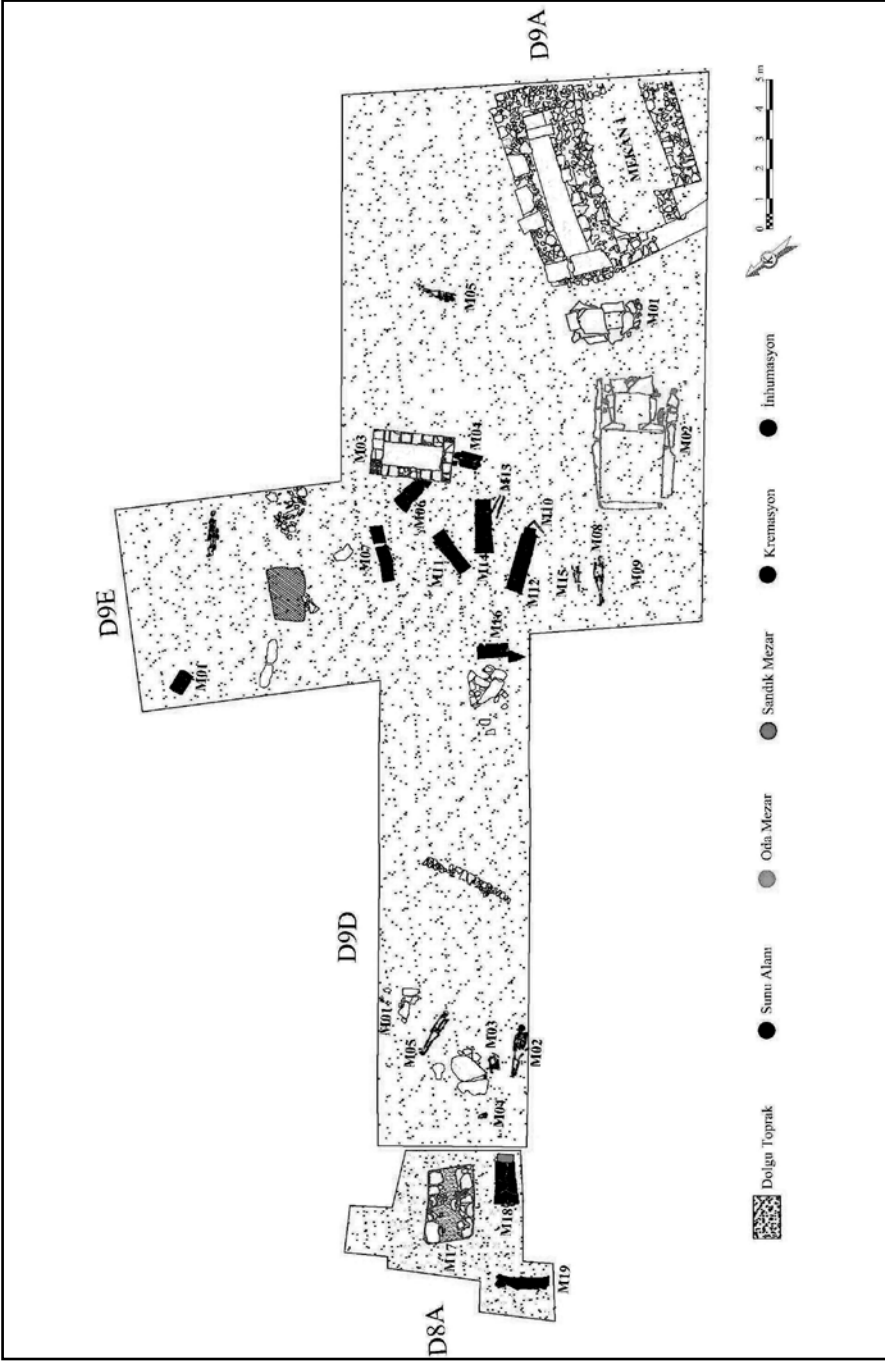
ve Commodus'un 192'de öldürülmesinden sonra Roma senatosunda alınan lânetleme kararı uyarınca isminin yazıttan kazınmak istendiği görülebilmektedir. Penkalas çalışmasında bulunan ve köprüye ait parapet bloğunda (A13. MP107.INC10) ise bir Roma imparatoruna ve Aizanoi halk meclisine yapılan sunu ile birlikte köprü yapım ya da tamiratı üzerine bir yazıt tespit edilmiştir.

Kültürel Miras Eğitim Çalışması

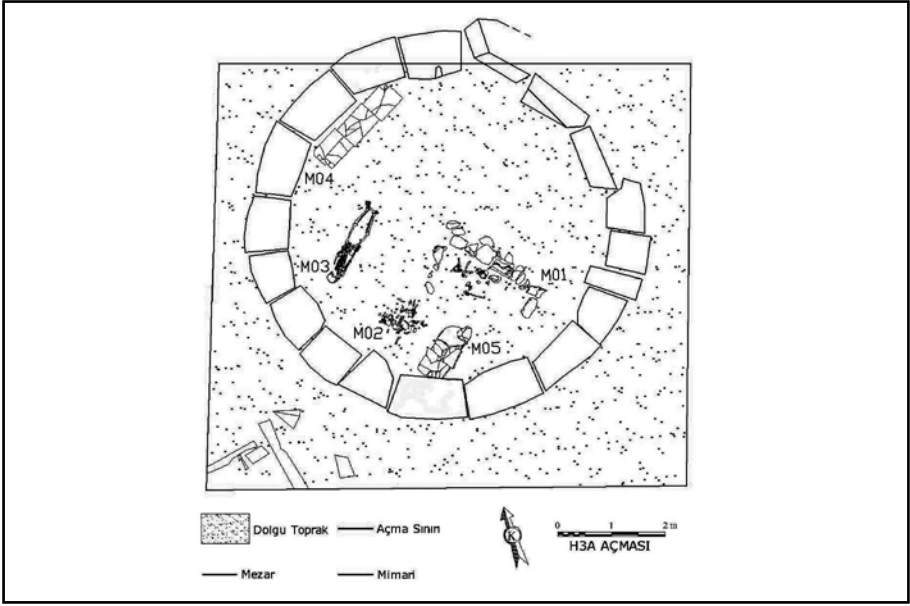
Hatice KORKMAZ*

2013 sezonunda Çavdarhisar ilçesine Urfa'dan gelen mevsimlik işçilerin çocukları kazı evine davet edilerek Kültürel Miras Eğitim çalışması başlatılmıştır. Alan sorumluları tarafından çocuklara Aizanoi kazı alanları ve depo gezdirilerek, bilgi verilmiştir. Arkeolojik gezinin ardından yavaş yavaş kazı ekibine alışmaya başlayan çocukların, onlar fark etmeden fotoğrafı çekilmiş, ardından kazı evi duvarına fotoğraflar asılmış ve son olarak "Aizanoi Kültür Elçisi" sertifikası ile fotoğrafları hediye edilmiştir. Gün sonunda Aizanoi'da gördüklerini resimlemeleri istenmiştir. Kültürel miras eğitimi çalışmanın sonraki evrelerinde hem Urfa'dan gelen hem Çavdarhisar'da yaşayan çocukların istedikleri her zaman kazı ve kazı evine gelebilecekleri söylenmiş ve her iki grup da kazı yemeği ortak noktasında birleşerek kazı sonuna kadar ziyarete devam etmiştir. Bu ziyaretlerde Aizanoi ve arkeolojiye dair bilgiler "ders anlatır" biçimde değil, arkeoloji öğrencileri ile sohbetler esnasına verilmeye çalışılmış, doğal yolla bilinçlendirme tercih edilmiştir. Sonuç olarak, çocukların kültürel miras eğitimi anlamış ya da anlamamış olmalı uzun vadede test edilebilecektir. Bununla birlikte kazıya gelmeleriyle, arada kendi hayatlarından çıkmaları sağlanmış ve hiçbir şey yapamamış olsanız bile bilim aracılığı ile çocukları en azından kazıya geldikleri saatlerde mutlu etmeyi başarmış olarak, kazı ekibi de sosyal sorumluluğunu kendi adına gerçekleştirmiştir. Büyüdüklerinde eğer hâlâ Aizanoi' u biliyor, hatırlıyor ve arkeolojik alanların korunması gerektiğini düşünüyorlar ise 2013 yılı çalışması başarıya ulaşmış olacaktır.

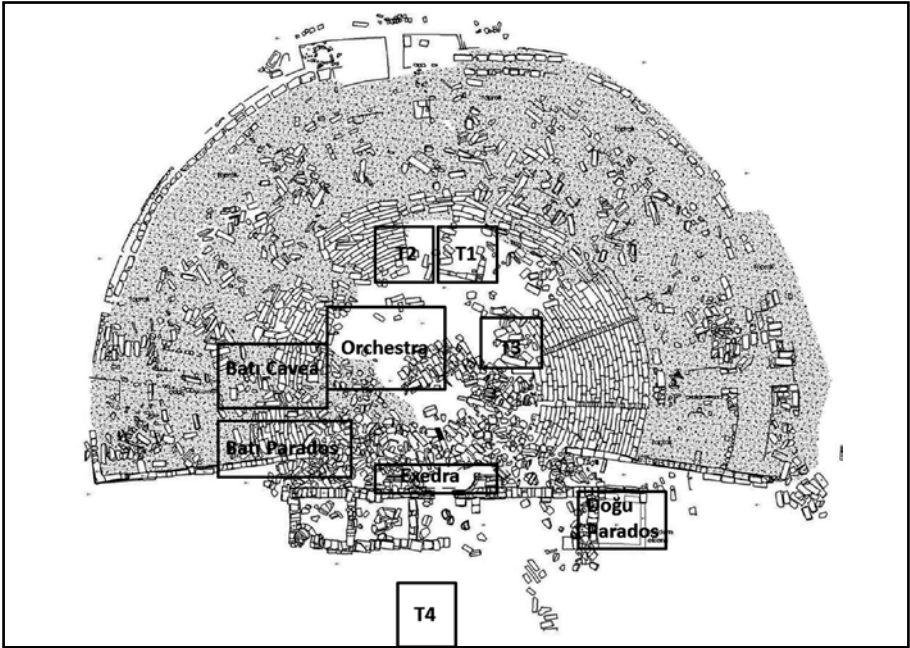
* Y. Arkeolog Hatice KORKMAZ, Aizanoi kazısı heyet üyesi/TÜRKİYE. e-mail: aizanoikazisi@gmail.com

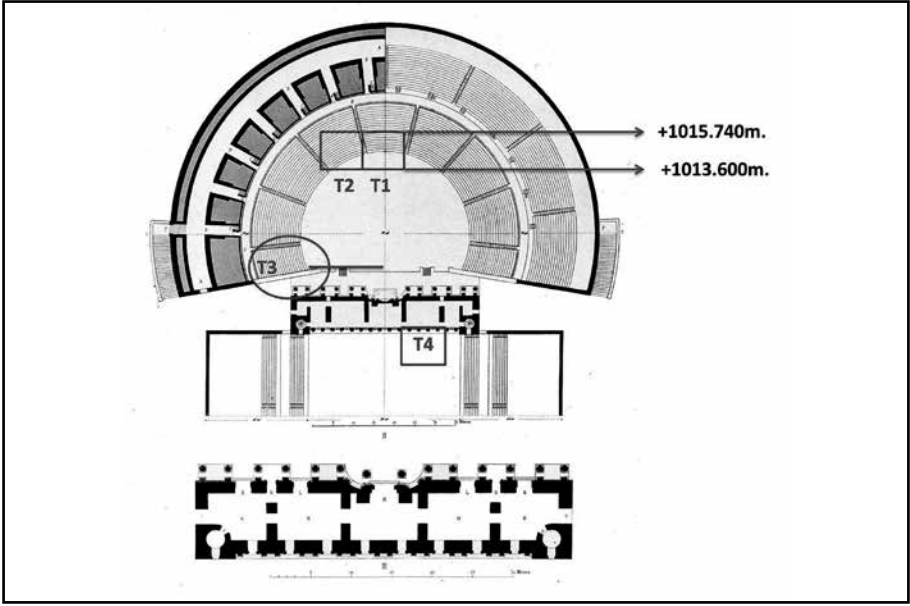
Çizim:1

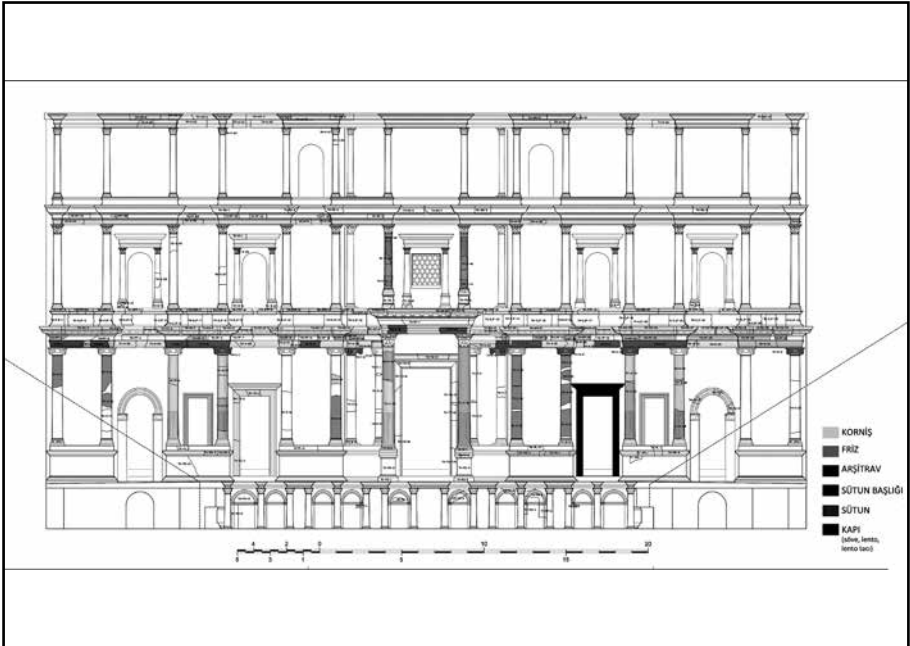
Çizim: 2

Çizim: 3

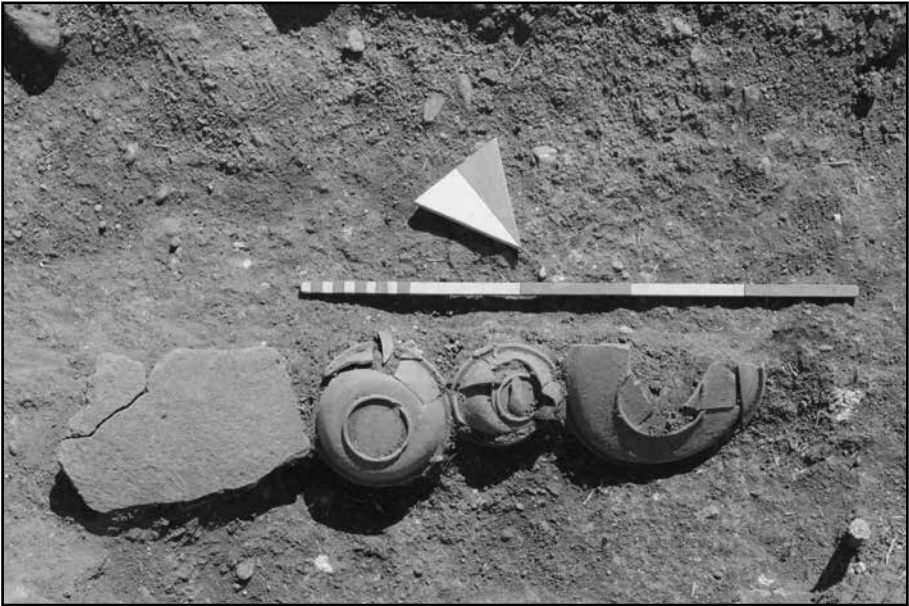
Çizim: 4

Çizim: 5

Resim: 1

Resim: 2

Resim: 3

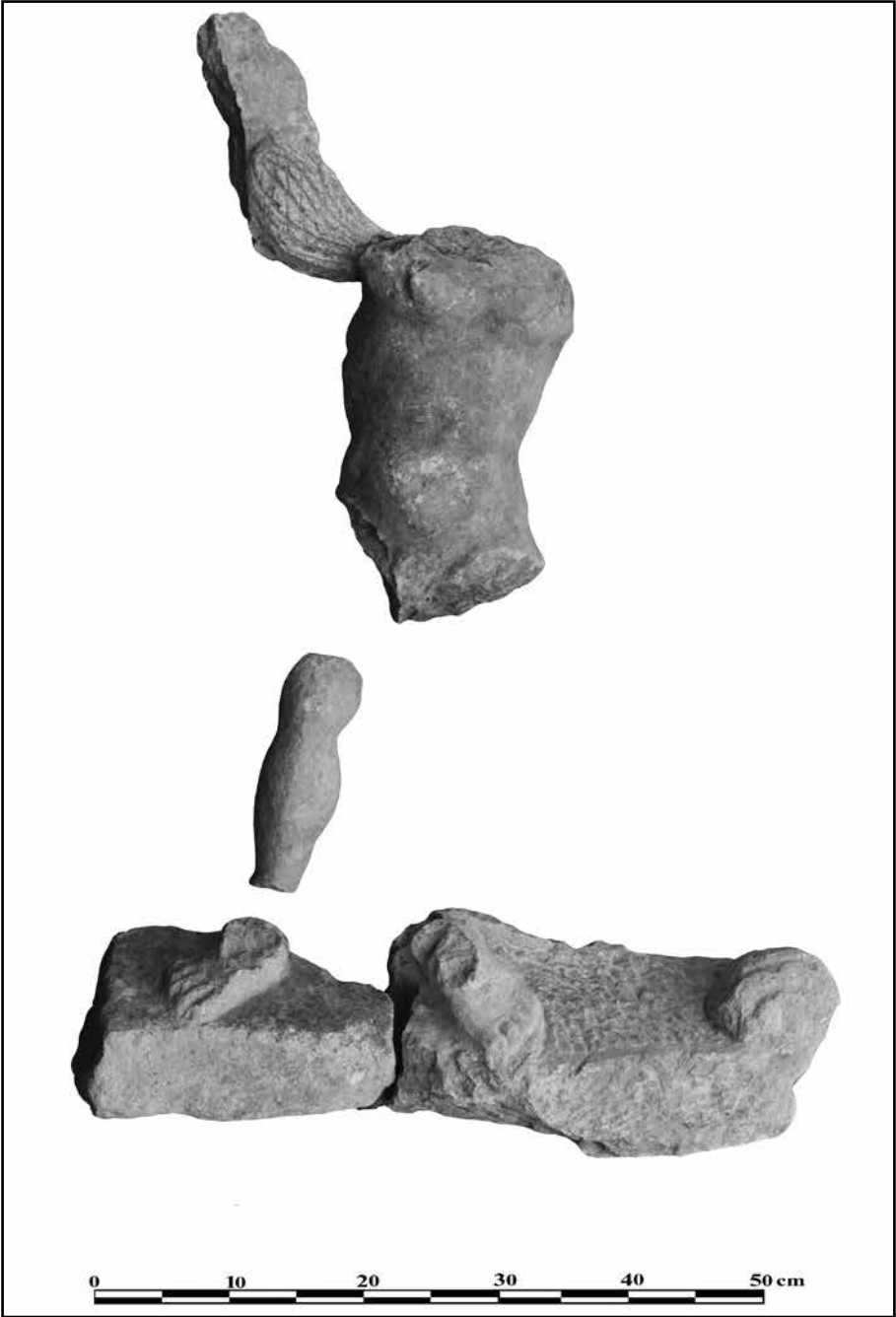
Resim: 4

Resim: 5

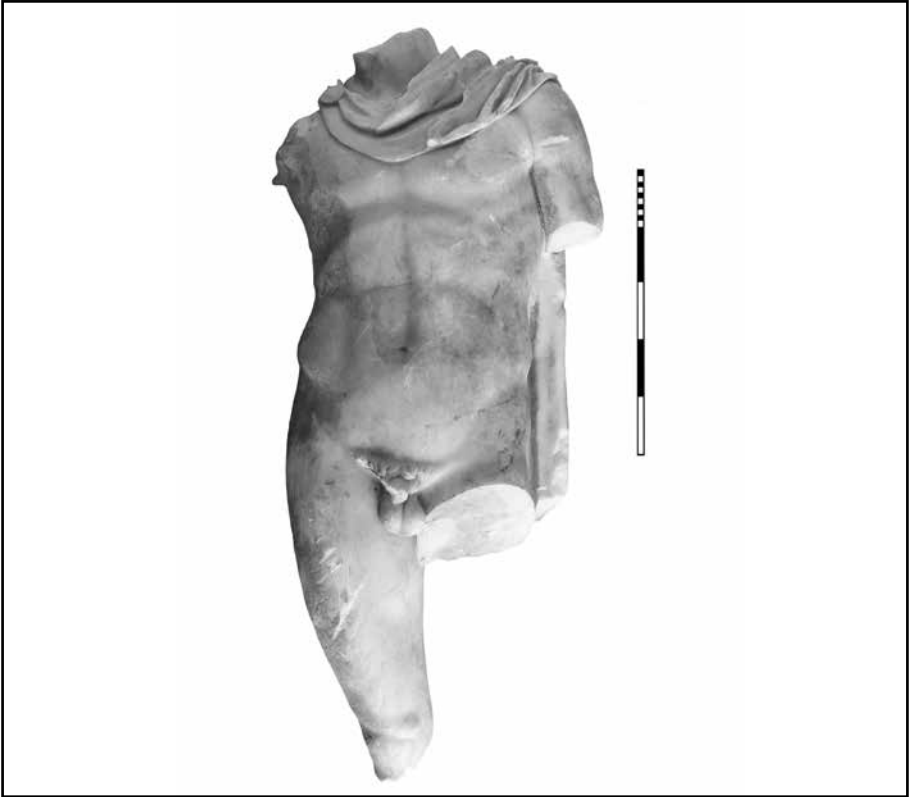
Resim: 6

Resim: 7

Resim: 8

Resim: 9

Resim: 10